

A

349

vi.

Romániai magyar írók
tulajdonában lévő leggyakoribb
keziratok.

Sr. Turnovszky László
tulajdonában lévő
anyag

Romániai magyar írók
tulajdonában lévő leggyakoribb
keziratok.

S= Turnovszky László
tulajdonában lévő
anyag.

Pozgony, 1930 júl. 19.

Mélyen tisztelt Uram,

A mellékelt újságcikkből tudomására jut, hogy a Sarló e nyáron szociográfiai vándorlásokat rendez. A kérdőívek összeállításánál segítségre volna szükségünk. Gaál Gábor, a Korunk szerkesztője, küldte el címét és így közvetlenül kérhetjük Önt, hogy ~~legyen~~ a Korunkban megjelent tanulmányához alapulvett kérdőív formulárét legyen szíves nekünk megküldeni. Azonkívül nagyon kérnők, ha teheti, küldjön nekünk ingyen az Ön különlenyomatából 40 db-ot, hogy a vándorlók között szétoszthassuk. Ha ez így nem lehetséges, akkor kérünk a küldeményhez egy csekklapot mellékelni, amit majd alkalom-adtán ~~kifizetünk~~ *kifizetünk*. Mivel az idő már nagyon előrehaladt, bocsánatot kérve, becses válaszát minél előbb várjuk.

SARLÓ

Kiváló tisztelettel:

Mogydai László titkár

Den 11de Decbr 1871, Næsten det 11de
 Mr. Hirt. er mere kielvitt havde nok u nydte,
 han et et. Rigtig intet a Mr. Hirt. var kommen
 a villet aget adit reuekrisisene, han
 (amit en i gæstebud) vintros fers'kef vint
 nem gæstebudet elvra polimio kigleise,
 de fletenit, han en migst sorst ejtem, han
 vintros vintebom erfarer va. E vintebom
 is, ha (mit nem vintebom, de fletenit) vintebom
 van elvra kigleise. Mindeneke kigleise a
 Messire de France kigleise, vintebom, han
 vintebom kigleise. Han vintebom

Amolis.

OBERLIN COLLEGE
OBERLIN, OHIO

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE

Oscar Jászi
P. T. Fenn
John D. Lewis

1938. September 12.

Dr. Alexandru Turnowsky
Avocat
Oradea

Igen tisztelt Doktor Ur,

Az alábbiakban igyekezni fogok kérdéseikre válaszolni, de nem hallgathatom el, hogy azok formulázása igen meglepett. A kérdések lazasága csaknem lehetetlenné teszi, hogy az igazán fontos ténybeli összefüggések tisztáztassanak, e helyett tág kaput nyitnak érzelmi és ideológiai általánosításokra. Félek, hogy anketjük kevésbé fog hozzájárulni az októberi forradalom okainak és jelentőségének a felderítéséhez, mint inkább a Duna medence magyar intellektueljei és az emigrációban szétszórtak mai érzelmeinek és vágyainak a megrögzítéséhez. Eppen ezt a tendenciát szeretném elkerülni a következőkben:

ad 1.) Az októberi forradalom közvetlen oka a katonai összeomlás és az általános tömegnyomor volt, de annak ~~semmi~~ köze sem volt azokhoz a clichékhez, melyek azt a kapitalista rend természetéből akarják levezetni.

ad 2.) Nem volt semmiféle tudatos terv vagy szervezettség az októberi forradalom kitörésében. Ugyanazzal a kikerülhetetlenséggel következett be, mint a többi legyőzött államokban. De míg azokban a forradalmat egy rendszeres ideológiai propaganda színezte, nálunk az esetleges és sporadikus volt. Még leginkább tisztí és katonai csoportok megmozdulásáról lehetne beszélni, de ellentmondó és khaotikus célkitűzésekkel. Az orosz propagandának kezdetben igen kevés része volt az események alakításában. A forradalom első sorban kitörés volt a csödbe került katonai diktatura ellen, mely a köztudatban, mint Austria elnyomása jelentkezett, valamint ezen elnyomás feudális, kapitalista és klerikális támogatói ellen. Nem volt egyetlen csoport sem, mely a forradalmi energiákat közös ideológiában vagy tulnyomó szervezettségben lett volna képes egyesíteni. Az októberi forradalom vezérférfiai csak annyiban voltak vezetők, a mennyiben az elkövetkezendő khaoszt előre látták s így egy oly szervezet (Nemzeti Tanács) létesítésére törekedtek, mely képes ~~lett volna~~ az országot a katasztrófából kivezetni s a szükséges alapvető reformokat végrehajtani.

ad 3.) Ez csak egy bolsevista álmokép volt, mely sajnos néhány komolyabb ember eszét is megzavarta.

legyen

OBERLIN COLLEGE
OBERLIN, OHIO

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE

Oscar Jászi
P. T. Fenn
John D. Lewis

- 2 -

ad 4.) Ez olyanféle kérdés, mintha valaki ma a "világforradalmároktól" azt kérdezné, hogy miért nem csináltak forradalmat az utolsó tíz év alatt, vagy miért nem csinálnak most, azonnal? A kérdés egy naiv romantikus utópiából ered.

Ugy az előbbi, mint ezen kérdéshez adott válaszóhoz hozzá kell fűznöm, hogy a mi az októberi forradalmat ~~magbuktatta~~ nem ilyen vagy hasonló dialektikai viccek voltak, hanem a bukás igazi okai a következő tényekben keresendők: a) a nyugati demokráciák vaksága és rossz indulata velünk szemben, kiket túl radikálisoknak éreztek; b) szervezett parasztság és középosztály hiánya; c) megfelelő intellektuális vezetőség hiánya; d) a kormány erélytelensége, mely nem merte a választásokat azonnal kiírni és a földfelosztást késedelem nélkül keresztülvinni; e) a szociáldemokrácia bizalmatlansága és ellenséges indulata a parasztsággal szemben a marxi formuláknak megfelelően; f) az orosz fata morgana hipnotizáló hatása a proletariátus széles tömegére, mely moszkvai vezetés alatt az októberi forradalom célkitűzéseit diszkreditálta a "közeledő világforradalom" reményében.

ad 5) A politikai realitást sosem lehet a gazdaságtól elválasztani. Ez megfordítva is igaz. Mégis, a hatalmi és az ideológiai motívumok erősebbek, mint a puszta gazdasági adottságok.

ad 6) Osztályforradalom csak világháború után jöhetne s akkor sem szükségkép, mint világforradalom. Az valószínűleg csak a leverett államok vérző osztályainak forradalma volna. A diktatúrás államokban semmi lehetőség sincs többé egy októberi politikára vagy szervezkedésre. A demokráciákban pedig egy új ideológiai és politikai szintézisre volna szükség, melynek egyelőre csak halvány jelei mutatkoznak. A földkérdés és a külkereskedelmi kérdés gyökeres megoldása, a gazdasági autarchiák kiküszöbölése és a monopóliumok állami ellenőrzése nélkül, valamint az emberi jogokat egy új Természetjog erejével hirdető világnézet nélkül a nemzeti és osztályellentétek még jobban ki fognak élesedni.

ad 7) A legcsekélyebb bizonyíték sincs a fascisták és a kommunisták e kedvenc tételének az igazolására. Ezt csak azok hihetik a kik az erőszakot összetévesztik a hatalommal és a blöffölést a tömegerővel.

OBERLIN COLLEGE
OBERLIN, OHIO

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE

Oscar Jászi
P. T. Fenn
John D. Lewis

- 3 -

ad 8.) A faji különbségeket kölcsönösen respektálni kell a józan önkritika és alkotó kooperáció szellemében. Az osztályellentétet igazi demokrácia nélkül (mely nem pusztán alkotmánykérdés, hanem első sorban az emberi egyéniség tiszteletben tartása) orvosolni nem lehet. Bármely diktatúra burkolt formában csak új osztályuralmat létesít a régi helyett.

ad 9) A nemzetiségi kérdés csak egy zavaros és felfújt ideológia szerint " faji " kérdés; a zsidó kérdés pedig első sorban nem nemzetiségi kérdés. A nemzetiségi kérdés lényegében az elnyomottak küzdelme részben egyéni szabadságjogokért, részben kulturális autonómiaért, részben (speciális esetekben) állami önrendelkezésért, részben tisztességes gazdasági létminimumért.

ad 10) Igazi demokrata nem gondol " csoportközi fegyverszünetre ", hanem harcot hirdet minden erőszak, elnyomás, kizsákmányolás, politikai, gazdasági vagy kulturális monopólium ellen. Ezt a harcot lehetőleg humánus eszközökkel és az igazságosság szellemében akarja folytatni. Az erkölcsi törvény (egyenlőség és reciprocitás) rendszeres és cinikus legázolása (akár az istenített osztály, akár az istenített faj vagy állam nevében) szerinte csak új osztályuralmat és kizsákmányolást hozhat. Ha valaki-- mint a kommunisták, vagy mindenféle fascisták-- azt hiszi, hogy az emberi önzés és butaság oly foku, hogy hiába való értelmes és humánus megoldásokat keresni, ~~hanem~~ csak meztelen erőszakot lehet és kell alkalmazni az ellenvélemény és az ellenfél teljes kiirtásával: akkor legyen tisztában vele, hogy minden a mi ebből a politikából következhetik csakis a Pareto és iskolájának új " elitje ", mely a régit az abrakporcióból kiveri, valamely új szimbólum (osztály, faj, nemzet, vagy állam) frázis-takarója alatt.

Meleg üdvözlettel
tisztelő hívük,

Oberlin College,

Jáni Buda

Kedves Barátom,

a következő kéréssel fordulok Hozzád.

A csatolt cikk bizonyára emlékezetedbe idézi Bethlen István földeladási ügyét. Abból az alkalomból, hogy Bethlen István összegyűjtött beszédei és irásai ~~xxxxxxx~~ 8-10 nap múlva megjelennek, a Népszava föl akarja eleveníteni ezt az egész ügyet. A terv, amelynek kivitelében a lap az én javaslatomra a Te közreműködésedet kéri az, hogy erről a nevezetes földeladásról, annak mindenféle mellékkörülményeiről helyi riportot közöljenek.

A Te föladatod ennél fogva az volna, hogy elmenj Bazédba, ott nézd meg a hajdani Kemény birtokot, tudd meg, kinek a kezén van most ez a föld, illetve kiknek a kezén, meddig volt a föld Bethlené, hogyan örökölte, milyen a föld stb. Aztán beszélni kellene az emberekkel, él-e még valaki annak a bizonyos levélnek az aláírói közül, milyen körülmények közt vették a földet, hogy fizették le a vételárat, miért adta el nekik a gróf és nem a szabédieknek, mennyit ígértek a szabédiak stb. Ki kellene hozni olyasmit, hogy ők nem is hiszik, hogy a gróf valaha is haragudott volna a románokra, mert hisz különben nem adott volna el nekik földet. El kellene menni a szabédiakhoz is, kikérdezni őket a földeladás körülményeiről, hogy ők mint tiszta unitárius székelyek mivel magyarázzák, hogy a gróf, aki mindig olyan szépen beszélt arról, hogy meg kell menteni a magyar földet, a maga földjét mégis románoknak adta el és hogy mi a véleményük a grófokról általában és Bethlen Istvánról különösen? Érdeklődhetnél az iránt is, hogy nem kívánják-e vissza Bethlent mint földesurat valahol? Mert mi itt Magyarországon esetleg hajlandók vagyunk lemondani róla. De mit magyarázzam sokat, ennél szebb riporttéma nem könnyen találkozik. Ha kívánod, a lap természetesen név nélkül is leközlőné a cikket, ha ez Neked kellemesebb.

Nagyon fontos volna továbbá a hiteles másolat a telekkönyvből erről a birtokeladásról, mindennek a teteje pedig az volna, ha meg lehetne szerezni a telekkönyvi bejegyzés fotografikus képét. Ha itt valami hatósá-

sági akadály volna - amit nem tartok valószínűnek - ezeket bizonyára el lehet háritani. Természetesen az összes kiadásokat a lap készséggel viseli.

Mondanom sem kell talán, hogy amíg a cikk ki nem jön, minden teljes titok kell hogy maradjon.

Kérnélek továbbá arra, hogy mihamarabb leveletem megkaptad, azonnal értesíts táviratilag, hogy vállalod-e a dolgot. A szöveg ilyenféle lehet: Ügyet vállalom. Ha nem vállalom, akkor is kérnék távirati értesítést.

Nem lehetetlen, hogy telefonon is fölhivlak ebben az ügyben. Ezt az esti órákban tenném, mert föltételezem, hogy ilyenkor vagy legbiztosabban otthon. Ha elmegy otthonról 3-4 napon át hagyd meg, hogy hol keressenek.

Ha még arra kérlek, hogy táviratoddal egyidejűleg levelet is írj, akkor úgy gondolom mindent megírtam, ami fontos lehet ebben az ügyben.

Remélem, ha talán van is egyre-másra panaszod, familiástul jó egészségben vagytok. Küldenék üdvözlét közös barátainknak, de egyelőre talán jobb erről a levélről hallgatni.

A Nagyságos Asszony kezeit csókolom, Téged pedig üdvözl
régi barátsággal

Róbert

Kedves Barátom,

kérdésedre ezt felelhetem.

Az amerikai diákok többsége board-
ing house-okban lakoznak ki, ami-
nem akadékosztja őket az előadások bi-
tagtársában és nyelvi helyeken. A közön-
^{valóságban} ség pedig, hogy a fiatal diákok, de
ez semmi esetre sem rejti el az illető
helyre nézve. Figyelembe véve a
közöniséget, hogy a fiatal diákok
(nyilván tisztábbak, bármilyen ál-
pól), teljesen fölösleges volna, mert
Amerikában nem szokás, de nem is
lene ajánlatos a fiatalokkal gyakorol-
kodni. A boarding house-okban

a pénz egyenlegi félkecs viselkedik, min-
denki nagyon udvariasan kér tőle hánmit,
de épp így bűnsz a profizionatus
pénzkezelés is. Az utóbbiak ezt azót
nem tekintik versenyesnek, mert 1.) a
deákok sokszor bizonyos időre vállalko-
nak munkát (pl. reggel 1/2 8 - 1/2 9 stb.), 2.)
nem kétképzett munkások, tehát sok
gyöngébb munkát végeznek, melyre éppen
kezdőként pénzért, hanem jobb-
bány - felét.

Tudom, hogy Chicago-ban
vannak bányászok is. Az
egyetemi tanárok között sokan vannak
pénz stb. van, pl. a kettő - i egyet-
nem a tanárok többsége worked his

way through (maga tartotta el magát),
amint ott hallottam egyiktől.

Hogy mi ez pénz fizetése,
nem tudom. Valószínűleg változó.
A boarding-house-okban tudomásom
szerint ^{sok} ingyen koszt. Mindkét jóka-
ratilag nézi őket, ezt határozottan is-
mételhetem és az a gyöngébb ud-
variasággal bánt velük, amibe
nyoma nincs a jókai kezének.

Berátulag üdvözlök

Braun Robert.

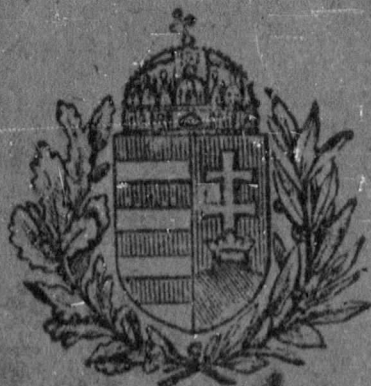
13. a dékai pótatlan zsebről, aki
még a B. H.-nak is elég de vészte.

Sehr geehrter Herr,

indem ich Ihnen für Ihre Zuschrift bestens danke,
muss ich Ihnen leider mitteilen, dass ich in den letzten Wochen ernst-
lich krank gewesen bin und daher von Vortragsreisen während der Winter-
monate nicht die Rede sein kann, da meine Aerzte mir vor allem Ruhe
und Schonung empfohlen haben. Dagegen lässt sich das Projekt vielleicht
im Frühjahr verwirklichen, freilich zu Bedingungen, die mir einen we-
sentlichen Ertrag garantieren würden. Ueber die Bedingungen und den Zeit-
punkt könnten wir uns ja noch verständigen. Vorläufig hängt alles ~~noch~~
von meiner vollständigen Genesung ab.

Mit bestem Gruss

Jakob Wassermann

LEVELEZŐ-LAP

A jobb oldalra közleményt írni nem szabad. Ellenkező esetben a levelezőlapot levélpórtóval terhelik meg.

Oly külföldi államban, hova a levelezőlap díja 10 fillér, külön 10 filléres levelezőlapok szolgálnak.

Warren's Trip

Sept 2nd

Adams

Portsmouth

Sept 3rd

Running Deer
Harsanyi 20th

Major Hemke

Lange's

Sept 4th

Quartz

Atona Valley, Minnesota
Specimen

(continued)

Sept 5th

ADY ENDRE

Székely Aladár fényképész
Budapest VIII József Körút 62

Es je Dohn.

Erminjante

vor Zeit nach

ih. De felwe

jaigawa, bel-

gongohel. Ka

loben beyer

ind: konjom

raus vorrichet

hagen zack be

witheld a mind

myish wach

utkhor a-dyhor.

E. A.

Montieur

Diosy

Paris.

92 Rue de

Sevres,

A Kir. Turnowski Janina

a Jan orol a ny rendelt lde
kinyel, mior a Kir. Sanyi
kileny eplendin Krikan iott
verset elott a kopyans.

Iden perese a Kir. Sanyi 3
adjan erot nel atz. bor.
nap roiba iha ny rendelt
irjen - mgyar a rnyoben
van at.

Mom. Vanya
1899. Mgyar

Getula Lany

EX LIBRIS
DE W. R. NOWAK & SONS

KISS JÓZSEF
KÖLTEMÉNYEI

1868—1881

MÁSODIK, BŐVÍTETT KIADÁS

BUDAPEST

GRILL KÁROLY KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE

MDCCCLXXXII

Sr Turnovszky Lándor
tulajdonában lévő
anyag

VEGE